

MS: *V hovorech o mecenášství bychom měli začít otázkou definice. Jak k ní přistupujete? Problémy jsou skryté a pomocí slov fenomény demaskujeme.*

RJ: Dlouhá léta svého mladého dospělého života jsem význam mecenášství nebo veřejně prospěšných aktivit vnímal doplňkově. Jako něco, co je zde pro bohaté, kteří mají dostatek peněz. Čím dál tím více jsem přesvědčen, že právě fenomén mecenášství je pro svobodnou společnost naprosto zásadní a hlavně pro loajalitu lidí žijící ve svobodné společnosti. K tomu mne nejvíce přiměl esej jednoho našeho bývalého krajana jménem Willi Schlamm. Byl zajímavou osobností, narodil se v roce 1904, v rodině židovského kupce v Haliči, v Rakousku - Uhersku. Jako šestnáctiletý mladík se stal komunistou, pak navštívil Moskvu - tehdy mu bylo 24 let - a zažil naprostou desilusi z komunismu, jak jej tam zažil. Willi Schlamm byl žurnalista, novinář. V Berlíně založil časopis, který byl socialistický, ale zároveň antinacistický, antikomunistický ve smyslu antistalinistický. Hovořím o 20 letech. Pak putoval nejprve do Vídně, když se Hitler v Německu dostal k moci. Po Anschlussu Rakouska se s časopisem přestěhoval do Prahy.

MS: *Ano, nesmíme zapomenout, že během první republiky zde byla silná židovská komunita, která jej podpořila.*

RJ: Seznámil se Milenou Jesenskou, a s její pomocí psal do týdeníku Přítomnost. Na rozdíl od ní odjel v počátku roku 1939 do Ameriky. Sama zde zůstala, byla vězněna nacisty a umřela v koncentračním táboře. Když se Willi Schlamm dostal na přelomu třicátých či čtyřicátých let do Ameriky, dělal tam, co uměl, byl novinářem a spisovatelem. Schlamm tehdy dosáhl na relativně vysokou pozici v dobových populárních časopisech Time a Life. Jednalo se o barevné týdeníky. V tehdejší době měly větší význam než dnes. Stal se významným publicistou americké antikomunistické pravice. Patřil k významným emigrantům z Evropy, antikomunistům, kteří po II. světové válce budili americkou pravici z izolacionismu. Patřil k těm, kteří pomohli nastavit „výhybku“, ale to není podstatné. Zásadní je skutečnost, že v padesátých letech v jednom časopise americké pravice jménem National Review napsal esej, který mi přišel nesmírně podnětný. V něm psal: „Problémem socialismu je socialismus, problémem kapitalismu jsou kapitalisté.“ To znamená: mnozí kapitalisté jednají tak, že důvěru a loajalitu lidí v kapitalismus zničí svým chováním, jednáním. V době, kdy psal esej, již nebyl socialistou a podle něj je socialismus slepá ulička, ale kapitalismus je systém, který ekonomicky funguje, ovšem problém je špatné chování konkrétních kapitalistů, kteří svým životem a extravagancí důvěru lidí v produktivitu, spravedlnost a férovost ničí. Sám tvrdil: pro loajalitu lidí - kteří nejsou bohatí, kteří jsou spíš chudší - je důležité mecenášství. Jedná se o jediný prostředek jak zabránit sociálním demagogům, kteří tvrdí, že bohaté je nutné vyvlastnit - není správné, aby měli takový majetek. Uvádí příklad nejen praktického užitku, když Carnegie založí svou nadaci, když jiný kapitalista financuje knihovny, když v New Yorku na Manhattanu vybudoval Rockefellerovo centrum. Nejde o to, když člověk vidí parky, školy, nemocnice, které financují bohatí lidé, ale to, že tento fakt existence mecenášů a jejich darů způsobuje loajalitu lidí v systém, důvěru v to, že systém je v zásadě spravedlivý. To znamená: vyznění článku - pokud bych jej správně pochopil - je, že kapitalistická společnost bez mecenášů si nikdy nezíská popularitu lidí, kteří jsou méně šťastni, méně movití. Naopak - právě existence mecenášů je nejlepším argumentem proti sociálním demagogům.

MS: *Ano, kdybychom vaše slova převedli do české reality, lépe řečeno na počátek roku 1990, kdy odeznělo revoluční nadšení. Tedy lidé, kteří se dostali do politické elity, chartisté, ale i lidé ze šedé zóny i přestrojení komunisté, podporující kapitalismus a pluralitní, liberální demokracii, měli kromě akcentu na svobodu zdůrazňovat význam mecenášů, význam daru. V systému přece budou jak úspěšní, tak méně úspěšní. Je nutné, aby méně úspěšní byli podpořeni těmi, kteří jsou úspěšní.*

RJ: Jedná se o jedinou praktickou alternativu vůči socialistickému státu. U nás v počátcích transformace šlo převážně o ekonomický úspěch. Později ti úspěšní pochopili, že je též vhodné něco ze svého poskytnout druhým. Z lidí se stali sponzoři. Sponzor je však člověk, který dává peníze, ...

MS: ... ale má zájem o protislužbu, ...

RJ: ... reklamu, kde na podpořeném díle je uvedeno jeho jméno. Zkratka - logo i ego tam hrají svou roli. Pamatuji si, že toto mohlo být kolem první dekády, po pádu komunismu. Spozoring byl velmi jednoduchý. Vztahoval se na dětské domovy a onkologii, poněvadž každý říkal, že je to lidumilé. Hlavně pak u mužských sponzorů existovala mánie sponzoringu fotbalových klubů.

MS: *Narážíte na fakt: chléb a hry ...*

RJ: Fotbal byl považován za mužskou aktivitu a sponzor usiluje mít své logo na fotbalovém hřišti. Klasický mecenáš je někdo, kdo je tichý. Nedělá reklamu sama sebe, ovšem hlavní důraz je směřován na: „pro bono publico“. To znamená pro veřejné dobro. Klasický mecenáš podporoval něco, co není prakticky užitečné, ale je krásné - a to je kultura. Jednalo se o tradičního středověkého mecenáše, jenž financoval umělce, kteří dělali nádherné obrazy, sochy či malovali fresky. Mecenáš je ten, kdo dává něco na umění, kulturu. Pak je druhý případ mecenášů. To byl Carnegie nebo u nás Josef Hlávka, kteří financují studium talentovaným studentům. To znamená - pozvedávají vzdělanost společnosti.

... Cesta ke kořenům mecenášství - Bible ...

MS: *Dovolil bych si naši pozornost obrátit ještě k něčemu, co souvisí s lidskou existencí, či spíše ke knize, která o ní píše - a to Bibli. V ní je pojednáváno o stvoření. Můžeme říci, že člověk na tomto světě je z důvodu velkého daru? Dar je tak součástí naší fyzické i metafyzické existence. Díky nim můžeme zakoušet krásy i disonance světa.*

RJ: Ano, toto je velice biblické pojetí - a to jak ve Starém zákoně - Tóře, tak i v Novém zákoně. V podstatě samotné stvoření je darem. Bůh nás obdaruje hojností kolem sebe.

MS: *Zde nám pak dar vystupuje jako povinnost. Jsme zavázáni. Darem byl například život. Bůh stvořil člověka, vytvořil Zemi a člověk má povinnost péče o svěřený dar. Může sám sebe naplnit díky tomu, že dar bude předávat.*

RJ: Přesně tak! Jako by zde člověk měl úkol pokračovat a dotvářet Boží dílo - a to, co se týká stvoření a obdarovávání. Bůh, který svět tvoří, tvoří i nás - a tím nás obdaroval. Člověk přece dělá to samé. Člověk je tvořivá bytost. To znamená - vytváří, ale když vytváří, má úkol obdarovávat. Dělalí to rodiče, že dávají život svým dětem, koná tak člověk v různých aspektech.

MS: *Také i kantor, když formuje mladého žáka, avšak někdy jej může i ničit.*

RJ: Probíráme-li Starý zákon, vidíme, jak je v naprosto kladném světle prezentován ten, kdo obdarovává. Mám na mysli Josef a jeho bratři. Chtěli jej zabít, nějakým řízením osudu se dostal do Egypta, tam byl součástí vysoké hierarchie. Když jeho rodinu či Palestinu postihlo neštěstí, hlad, své příbuzné přijal do Egypta a došlo k obdarovávání.

MS: *Měli bychom zmínit jednu skutečnost. Do Egypta se dostal díky tomu, že se jej bratři chtěli zbavit, protože viděli, že jeho otec Jákob - Izrael, jej měl jako vyvoleného, neboť jemu dával více než jim. To víte, mezi nimi byla „konkurence v daru“.*

RJ: Podobě na tom byli Izák, Ezau. Ten první se vzdal svého prvorozenectví za mísu čočky. Bylo to méně darem než kšeftem nakonec pro Ezaua ne výhodným. Vidíme to ke konci Starého zákona v příhodě o Naomi, Ruth a Boazovi. Bohatý sedlák Boaz pěstuje na poli plodiny. Ví, že chudé ženy Naomi a Ruth nemají co k jídlu, a proto dá příkaz, aby jeho zemědělci nesklidili všechny obilné klasy, ale záměrně tam nechávali některé ležet, aby si je chudí v zemi mohli posbírat. Nakonec se jedna

žena z nich stane jeho chotí a je prababičkou krále Davida. To znamená z daru Boaze chudým ženám vznikne linie, která vede k Davidovi. Úplně nejsilněji dar vidíme v Novém zákoně, kde jsou podobenství: kdo ošatil nahého, nakrmil hladového, pomohl ubožákovi, jako kdyby pomohl mně, praví Ježíš. To znamená – „bohoslužba“ má podobu obdarování bližního – hlavně toho, kdo je v nouzi. Tím sloužím samotnému Bohu.

... Cesta k formalizaci a kontexty ...

MS: *Zde bychom měli říci jednu skutečnost: mnohé se v našem světě formalizovalo. Křesťané mají Bohu věnovat čas, peníze – mnohé z toho bylo formalizováno. Člověk v současnosti věnuje čas, ale svými činy nemusí přímo obdarovávat Boha. Je tam mód „jako by“. Tím se vlastně může dopouštět modloslužby. Narušuje stav, který by měl být esenciální pro dar. Někteří z nás tam mohou vidět i bezobsažnost. Plníme pouze to, co nám bylo přikázáno: klaníme se Pánu, čteme části Bible. Neplníme to, co hlásal Kristus – pomoc bližnímu. Můžeme v tom nacházet farizejství.*

RJ: Ano, nejdokonalejší dar je božský, ...

MS: *... a proto se mu člověk může blížit.*

RJ: Ježíš se vydává na smrt jako smírná oběť za hříchy lidstva, což je dokonalý dar bez postranních úmyslů.

MS: *On o tomto daru ví, třebaže při odchodu ze světa říká: „Bože můj, Bože můj, proč si mě opustil,“ což je známkou lidství. Když se zamýšlíme nad příběhy Bible, zjišťujeme, že nepotřebujeme, abychom dělali opětovnou oběť. Máme zde být dobrými pomocníky lidí. Bůh nás prostřednictvím Kristovy oběti, jeho darem, vykoupil. My si jeho dar máme připomínat. Katolíci si jej připomínají každý den, poněvadž katolický kněz je alter Kristus, jenž na sebe bere kříž. My tento přístup nemusíme zaujímat. Měli bychom být pomocníky druhých lidí. Oběť na kříži byla jednou a provždy. Není třeba něco takového zásadního fyzicky opakovat! Máme mít pouhou vzpomínku a jednat podle ní – tedy sloužit.*

RJ: Například v příběhu o dobrém samaritánu se ukazuje univerzalismus. Je mimo vyvolený národ, ale když se stará o nemocného, kterého nalezne, obdarovává jej svou péčí, časem. Vychází mnohem záslužnější osoba než někdo, kdo je farizejem ve formálním kultu.

MS: *Hned se nám vybaví člověk, jenž hlásá: „Koukni se, Pane Bože, na mě, já se postím, platím desátek, chodím do kostela.“*

RJ: Nebo Pane Bože, děkuji ti, že jsem mnohem ctnostnější než všichni ostatní.

MS: *Setkáváme se zde s formalizací, která může v některých ohledech napomoci k popření podstaty daru.*

... Zpět k Novému zákonu ...

MS: *Já bych zde zmínil otázku Nového zákona. Kristus díky svým schopnostem dává dar života.*

RJ: Při vzkříšení Lazara.

MS: *Osvobozuje ženu, která zcizoložila. Dává jí život, poněvadž jinak by ji ostatní ukamenovali. Je otázka, zdali toto člověk může poskytnout. Člověk není Kristus, člověk je bytost, která se mu může pouze blížit, avšak nikdy nebude mít schopnosti jako On.*

RJ: Uvádí se, že u velice úspěšných lékařů může existovat něco jako stvořitelství či božský komplex. Představa, že je zde právo „hrát“ si s osudy jiných lidí. Mám-li schopnost zachránit člověka, jeho život, může to vést až k nebezpečné pýše. Člověk si může myslet, že je pánem života a smrti.

MS: *Ano, souhlasím s vámi. Pamatuji si, když z tohoto světa odcházel spisovatel, politický beletrista Ferdinand Peroutka, jenž trpěl závažnou nemocí, říkal: „Pane doktore, vkládám svůj život do vašich rukou.“ Můžeme tvrdit, že v našem životě existují lidé, ve kterých je snad část božského. Pouze se nejedná o celistvého Krista. Možná bychom mohli říci, že Kristus jakožto boží Syn je výslednicí aktivit nás všech s tím rozdílem, že on byl jednou osobou. Jeho mohutnost je rozprostřena do celého lidstva. Co je třeba více doplnit k tomuto tématu? Měli bychom zmínit skutečnost, že dar odpustění. Nesmíš odpustit pouze 7 krát, ale rovnou 77 krát říká Kristus Petrovi.*

RJ: Na tento stav bychom se měli podívat na dar. Prominutí viny je též darem. Doslova jde o smilování. To znamená: odpouštím morální dluh, který je vůči mně. Opět jsme si rovni. Tím, že druhému odpouštím tomu, kdo se proti mně provinil, jej vyzvedávám na úroveň rovnou sebou.

MS: *Připouštíme, že jsme chybující lidé, že jsme lidé nedokonalí, i když prvotním záměrem Boha je dar dokonalosti. Tvořím někoho, kdo nebude se mnou plně rovný, ale má obdobné kvality. Dar, který jsme dostali od Boha je možná „umněšen“ tím, že jsme z masa a kostí.*

... Cosi patří Bohu a kontexty ...

MS: *Sluší se připomenout – a na to dbal středověk, že úroky, které člověk získá při správě majetků, patří Bohu.*

RJ: V biblické souvislosti mě napadá jedno podobenství, které je o majiteli. Vinař, který ráno najme dělníky a domluví se s nimi na mzdě denár za den. Pracují celý den. Pak potká další hledající práci v poledne, též je pošle na vinici a neříká jim, kolik jim dá, hodinu před koncem pracovní doby potká ještě jiné a též je tam pošle. Večer jim všem vyplatí stejnou částku. Ti, kteří pracovali nejdéle, se ptají, jestli je to spravedlivé, jelikož pracovali mnohem více hodin než poslední a všichni dostali stejně. Majitel vinice – Bůh – říká: dávám ti něco, na čem jsme se domluvili. Vůči tobě jsem nezůstal dlužný. Zlobíš se na mě za to, že jsem dobrý k těm, kterým dám něco navíc? Jedná se o myšlenku, která nastiňuje: i když člověk dává, co mu patří, stejně má právo mu dát víc. To znamená – obdarovat jej. Jedná se o myšlenku, která je velmi problematičtá v dnešním rovnostářském věku, protože se na ní nahlíží, že jde proti sociální spravedlnosti. Je známé heslo: za stejnou práci, stejnou mzdu. Lidé, kteří čtou toto podobenství, musí zuřit.

MS: *Souhlasím s vámi s tezemi o daru, ovšem mám zde velké ALE. Měli bychom si říci jednu skutečnost. Člověk, který pracuje pro pána – ať majitele vinice, či Boha, jeho existence je plná: mám pro koho pracovat. Jsem využitý. Člověk, jenž je stížen nezaměstnaností, mnohdy zakouší větší trápení. Táže se: proč jsem zde, ...*

RJ: ... nejsem vůbec užitečný.

MS: *Můžeme vyslovit tuto hypotézu: člověk, který se trápí, je velmi senzitivní vůči světu, jeho útrapy mohou být větší než náklady spojené s výkonem práce.*

RJ: V této souvislosti mě napadá středověký argument ve prospěch žebravých mnišských řádů. Většinou se lidé na žebravé mnišské řády dívají odmítavě. Je husitský: jste darmožrouti, nepracujete, ale pouze žebráte. Problém je, že původní idea žebravých mnišských řádů byla ta, že ten, kdo je žebravým mnichem prokazuje milosrdenství vůči ostatním, protože jim dává příležitost se zachovat milosrdně a obdarovat je. Že lidé obdarují jídlem žebravého mnicha, si tím dělají zásluhy v božích

očích a kvalifikují se ke spáse. Tento argument sice není plně v současné společnosti přesvědčivý, ale je přesvědčivý ve smyslu diskusí ohledně utrpení. Vezměte si například otázku eutanazii. Je zde trend v myšlení, které říká: je-li člověk slabý, nemocný, v bolestech, že již nemá žádnou hodnotu. Nejhumánnější pro něj by bylo, aby podstoupil eutanazii. Přitom je tomu tak, že člověk je „obohacením“ svého okolí, je darem pro něj, jelikož na něm může projevovat své milosrdenství. Péči o něj mohou dělat záslužné skutky svého života.

MS: *Vyvstává nám otázka, zdali lidé, kteří uvažují v rovnici Má dáti, Dal, vkomponovávají do pohledu něco víc.*

... Krátká definice a kontexty ...

MS: *Můžeme shrnout: dar a nepřímý mecenášství je v základu stvoření obsažen.*

RJ: Rozhodně.

MS: *Člověk je zde pro to, aby sloužil druhým lidem. Lidé však takto neuvažují. Možná je to též dáno tím, že autora světa dali do závorky. Jednoduše si neuvědomují složitost stvoření. Lidé k tomu přistupují: mé ego je tak velké a já zde reprezentuji tvůrce.*

RJ: Ano, souhlasím s tím, že lidé, kteří dali Tvůrce - prvního obdarovatele do „závorky“, nemohou pochopit obdarování jako smysl života. Konečnost, omezenost jejich náhledu se projevuje v případě smrtelného ohrožení či vážné nemoci. Lidé si uvědomují křehkost svého postavení a také to, že nejsou pány vesmíru. Mám naději a doufám si, že vzory jsou nakažlivé, že společnost lze měnit osobním příkladem lidí, kteří jsou elity - zkrátka společenských autorit. Nyní je kult celebrit, zpěvaček, herců, myslím si, že pokud by se vlivným lidem povedlo do společnosti vnést étos obdarovávání, mecenášství, pro morální obrodu společnosti by to udělalo mnoho. Jinými slovy - ti, kdo mají velké finanční prostředky, mají za vývoj společnosti a hospodářství větší odpovědnost. Mají plnou svobodu v nakládání s jejich finančními prostředky, avšak měli by si být vědomi, že to, na co je oni použijí, bude vytvářet vzory k následování pro všechny ostatní.

... Mecenášství jako cesta ke spáse ...

MS: *Lze se domnívat, že důležitá je zde jedna skutečnost, kterou jsme zřejmě opomenuli, ale doplníme ji: pokud autoritou ve světě byl Bůh, lidé věřili, že mohou být spaseni. K vykoupení pomáhá ctnostný život. Jan Kalvín učil o nutnosti práce jako cesty ke spáse. To znamená: člověk pracoval pro Boha a díky práci rozhojňoval majetek a dary, které mu byly dány. Soudíte, že problém dnešního světa je, že zde není transcendentní rozměr lidského života, že lidé jednájí v módu: teď a tady, aby dary, které měli, rozhojnili s pomocí Boha tak, že jim práce pomůže ke spáse.*

RJ: Ano, lidé rozhojňují hřivny na zemi a neukládají si hřivny v nebi. Počítají se mince na bankovním kontu než mince na „nebeském kontu“.

MS: *Souhlasím, ale jen si vezměte tuto skutečnost. Když Gagarin vyletěl do kosmu, po jeho návratu se jej tázali, jestli viděl Pána Boha, ...*

RJ: ... odpověděl, že žádného neviděl.

MS: *Víte, „nebeské konto“ je ...*

RJ: ... pro lidi s čistě materialistickým vnímáním, nicotné, jelikož vše je hmota. Jedná se o neviditelné konto.

... Volba cesty ...

MS: *Uvedme další myšlenku. Většina lidí touží po pokračování. Zbožný člověk věří ve věčný život s Kristem, žil-li spravedlivě, dojde k přijetí Kristovy nabídky pro život s ním, ale ovšem může dojít i k odmítnutí a konec v pekle. Pokud lidé odmítli možnost věčné existence, proč se pokoušet, aby naše duše byla spasena? Je třeba se obětovat?*

RJ: Vidím to jako velice těžké. Nejsilnější argument schází a pouze zůstávají dva druhotné argumenty – a to je věčnost ve vzpomínkách lidí na osobu, která odešla. Jedná se o jistou posmrtnou reputaci. Lidé si o mně budou tradovat: to byl hodný člověk, pomáhal. V tomto případě se nejedná o formu spásy, ale je to jinak: vím, že zemřu a neexistuje žádný věčný život.

MS: *Máme alespoň reputační kritérium ...*

RJ: ... a lidé budou na mě v dobrém vzpomínat, a proto má reputace bude zachována. Budu žít ve věčné paměti lidstva jako kladná postava, a ne jako padouch.

MS: *Budu-li ctnostný a schopen oběti, a přidám se k linii lidí, kteří takto činili přede mnou. Pojdme dál. Myslím si, že má-li člověk možnost etického rozlišování, užití kognitivních mohutností, má existence není jen takovou náhodou. Jsem součástí skrytého plánu, který je pro člověka darem. Mým cílem je péče o něj. Soudíte, že těmto úvahám je dáván prostor v současnosti?*

RJ: Ne, soudím, že není. Je dost důvodů, že společnost, která je ateistická, sekularizovaná, ani o této alternativě nepřemýšlí. Není si vědoma, že se jedná nejen o možnou alternativu, ale že je i racionálnější a logičtější než materialistická. Přesně: mám intelekt, poznávám jisté pravdy.

MS: *Jen se podívejme, katoličtí teologové hovoří o sedmi darech Ducha Svatého: rozum, rada, zbožnost, síla, moudrost, bázeň boží. Nepřímo můžeme říci, že člověk, který není schopen přemýšlet v širších souvislostech, sám se uzavírá před darem Pána.*

RJ: Přesně – nedostává dary Ducha svatého. Všechny jsou nehmotné. Jedná se o mohutnosti ducha, jež člověku dávají sílu – činí člověka silnějším – ne ve fyzickém smyslu, ale silnějším ve smyslu duchovním. Člověk se tak stává odolnějším. Je škoda, že se někdy člověk před takovouto silou uzavírá.

MS: *To znamená, že když ji člověk nepřijímá, neumí ji ani dávat. Tím ochuzuje nejen sám sebe, ale i druhé.*

... Obdarovávání druhých ...

RJ: Mám dojem, že v člověku archetypálně existuje dětská radost z obdarovávání druhých. Nejlépe to můžeme pozorovat na dětech. Když je dítě malé, těší se na dárky a vyžaduje je. Jedná se o „hrabivého materialistu“. V určitém věku dítě pochopí, že jemu samotnému udělá radost, když dá nějaký dar druhému. Buď se jedná o vrozenou touhu, nebo nějaký návyk, který se silně projevuje. Dítě požaduje za naprosto patřičné, že se sluší dát o svátku, narozeninám nějaký dárek, i kdyby se jednalo o banalitu – maličký obrázek, ovšem je vidět u malých dětí, kteří když namalují obrázek, mají radost, že právě pro tebe byl namalován.

MS: *Ano, ukazujete posun. Nejprve člověk přijímá, a teprve pak dává. Takový člověk již je dospělý. Nejsem zde pro sebe, ale jsem zde pro druhé.*

RJ: Ano, takto můžeme definovat dospělost.

MS: *Jedná se o výraz odpovědnosti za svůj život.*

RJ: Dospělý je ten, kdo očekává, že bude méně dostávat, ale očekává, že bude víc dávat. Nedospělý je ten, kdo bude stále více dostávat, než musí dát. Dát vnímá jako povinnost. Dospělý je ten, kdo svět vnímá jako svou odpovědnost.

MS: *Ano, vámi definovaný odpovědný člověk je alter Kristus. Vždyť Kristus svědčí svým životem. Narodil se v Betlémě, v nuzných podmínkách. Ve třiceti letech začal obdarovávat svými zázraky obyvatele nejen vyvoleného národa. Opět si připomeňme: dospělý je ten, který je ochoten dávat, jenž v druhém vidí Krista. Jsme přece civilizace, která se hlásí k židovsko - křesťanským kořenům. Na to se též zapomíná.*

RJ: V křesťanství je mnohé nezištné, ale pokud se podíváme na ostatní velká náboženství a civilizace, vidíme - Islám, ať má pro nás jakékoliv nepřijatelné prvky učení, jeden ze základních požadavků učení muslima, je almužna a pomoc sirotkům a vdovám. Dokonce někteří autoři říkají, islám je náboženství, které má nejvíce propracovaný sociální program. Pokud se podíváme na orientální civilizace, forma daru včetně luxusního daru je vnímána jako základ úcty. Když jeden státník navštíví druhého státníka ve středověku, nastává rituál předávání darů. Dodnes ve východní Asii je základem slušného chování. Neobdarovat někoho je považováno za úžasné společenské faux pas.

... Darování a struktury ...

MS: *Vidíte, západní civilizace si během svého věku vytvořila struktury. Pro „ulehčení“ života jsme si vytvořili stát, jenž je všeobjímající, je realizátor „dobra“. Platíme daně, abychom dosáhli stavu sociální koheze: aby bohatí nebyli příliš bohatí a chudí nebyli příliš chudí. Povědomí o daru jsme dali za „plentu“. Je to stejné, jako se smrtí. Není to tak, pane doktore?*

RJ: Souhlasím.

MS: *Říkáte, že v islámu je dar důležitý. Když v těchto orientálních zemích jdete na tržiště, musíte vyjednávat. Pro prodejce se jedná o dar. U nás je vše přesné, sterilní, chlazené, máme na vše předpisy.*

RJ: Z mého pohledu je to úpadkem religiozity. V našem případě křesťanské. Člověk vytěsňuje smrtelnost, protože se jí bojí. Člověk vytěsňuje i charitu. Tím myslím i odpovědnost za bližního, jeho obdarování. Přístup nemá být osobní, nemá to být vztah já a ty - člověk, člověk, ale vše je formalizováno a institucionalizováno. Vystupuje tam zákonné právo. Je to z mých peněz, ale stát má ty obnosy nějakým mechanismem převést a předávat to potřebným lidem.

MS: *Nevíme, ...*

RJ: ... kdo je dárce a obdarovaný ... Je tam silné odosobnění.

MS: *Tuším, že Havlíček se pěkně táže: platíme daně, nevíme komu, platíme daně, nevíme na co. Můžeme tvrdit: stát - reprezentant formální instituce nás „okrádá“ o zásadní ontologickou charakteristiku člověka, ...*

RJ: ... a to je obdarování.

MS: *Stát a Evropská unie se na tom podílejí. Jak paradoxní!*

RJ: Stát zde přebírá neosobním mechanismem povinnost morálních životů. Již není morální odpovědnost za bližního. Nemám zájem se dívat na distribuci financí, a proto státě, vezmi si peníze a

zaříd' sociální dávky. Má morální povinnost se realizuje tím, že platím daně a stát to zařídí, ale ne osobně.

MS: *Ještě je zde cosi zásadního.*

RJ: S tím souvisí i ztráta svobody. Dar mohu dávat dobrovolně, ale daně musím platit povinně.

MS: *Daň je nenávratná, neúčelová platba, avšak, co je důležité? Lidé se platbě snaží vyhnout. Nejen, že jsme otupováni státem, ovšem stát, Leviatana, se snažíme obelstít. Vytváříme kreativní účetnictví. Díky tomu můžeme tvrdit: formální instituce parazitují na ontologické charakteristice člověka.*

RJ: Tím umenšují lidskou svobodu, ale i morálku. Člověk si pak říká: nemám žádné morální povinnosti vůči bližnímu, vždyť přece platím daně. Je to jak potlačení morálního života, tak i lidské svobody.

... Možná východiska ...

MS: *Vzniká nám logicky otázka, jak toto restaurovat? Máme hypotetickou situaci a někdo může říci: vypořádejme se systémem jménem stát jako s pražským nádražím Tišnov. Zničme jej. Druhá možnost je - snažme se „oživit“ jednotlivé struktury. Snažme se do systému dát více dobrovolnosti, snažme se jej učinit transparentním, nebo pokračujme v tom, jak je systém nastaven.*

RJ: Jsou dva přístupy. Jeden, libertariánský, říká: redukujme stát, jeho výdaje a příjmy - a lidé se pak začnou chovat morálně odpovědně. Druhý, který je víc tradicionalistický a morálně konzervativní říká: lidé se tak chovat nezačnou. Nejprve musíme provést úpravy v morálce společnosti. Když se zlepší, bude možné redukovat stát. Lidé pak budou funkce, které dělá stát, vykonávat sami - a to na základě dobrovolnosti, dobročinnosti a obdarovávání. Který z nich je lepší? To lze říci jen těžko.

MS: *Jsme složitá společnost. Vytvořili jsme si stát proto, aby „pomáhal“ koordinovat naše potřeby, pomáhal s dělbou práce, ovšem snímá to z nás možnost dávat. Máme reprezentanty, kteří konají či by měli konat v našem zájmu. Dekomponovat celou strukturu je obtížné. Jediná možnost je „proměnit“ strukturu na biologické části. Vidět v druhém jedinou osobu - Krista, který pak říká: „Byl jsem nahý, ošatili jste mě. Byl jsem hladový, nakrmili jste mě.“ Ano, akademická diskuse je jednoduchá. Chceme rozložit systém? Zvykli jsme si na něj.*

RJ: Ano, zvykli jsme si na něj. Trochu připomíná mastné egyptské hrnce. Je to život v dostatku, ale i v otroctví.

MS: *Vlastně bychom potřebovali zásah Pána, aby „vyvolený“ národ opět začal putovat.*

RJ: Zní to až příliš dobrodružně, avanturisticky.

MS: *Proč ne? Do Evropy přichází běženci z třetích zemí, kteří dnes již chtějí evropské hrnce.*

... Dar versus investice a stát ...

MS: *Mohli bychom se dotknout otázky vztahu daru a investic. Můžeme říci: ten, kdo dává, nepřímo investuje.*

RJ: Ano, ale člověk nutně neočekává návratnost pro sebe. Může očekávat návrat pro rozvoj společnosti - pomocí stipendií pro talentované studenty nebo rozvojem kultury, mecenášstvím

v kultuře, umění. Souhlasím s tezí - kdo dává, nepřímo investuje, ovšem kdo investuje, nevnímá to jako nenávratný dar, ale přistupuje k tomu, že má svou návratnost, a ještě zúročenou.

MS: *Je však dobré žít s nejistou investicí? Měli bychom se tázat: proč vznikl stát? Instituce mají svou logiku, a ta je silná. Podoba státu je něčím jiným, než altruismem, díky němuž i z malého se dá dělat velké.*

RJ: Vaše slova navozují otázku rozumného obdarovávání. Pamatuji si, že to byl Rogers Scruton na jedné přednášce v Československu, jenž říkal: „V Británii je mánií starších dam dávat dary útulkům pro psy a kočky. Angličtí psi a kočky se mají tak dobře jako žádné jiné kočky na světě, protože útulky či charitativní organizace jsou extrémně bohaté. Lidem je těžké vysvětlovat starým anglickým dámám, slečnám Marplovým od Agathy Christie - ať si naleznou jinou bohumilou či lidumilnou kauzu, jelikož kočky a psi to nepotřebují, poněvadž již mají dost.

MS: *Člověk to však potřebuje.*

RJ: Nyní je otázka, jak se rozhodovat - pokud člověk má nějaké prostředky - rozumě, aby finance padly na úrodnou půdu a ne na kámen.

MS: *Zde vidíte, že lidé si vyměnili pozici se zvířaty. Vskutku velký paradox. Vidíme, že zvíře, na které si člověk může sáhnout, potěšit se, je postaveno na vyšší úroveň. Je tomu také proto, že člověk má schopnost jej ovládat, může si jej přivlastnit. S jiným člověkem tak jednat nemůže.*

... Impulsy pro darování ...

MS: *Dobrá, jaké jsou podle vás impulsy vedoucí k obdarovávání? V Čechách se setkáváme s tím, že naše společnost je citlivá vůči lidem, kteří jsou nemocní, kteří jsou handicapováni. Jsme v období, kdy lidé v Nepálu sklízají následky zemětřesení. Lidé z celého světa ...*

RJ: ... pomáhají.

MS: *Svou aktivitu v této zemi začala Adra či Charitas. Jedná se přece o znak vyspělosti. Jen vzpomeňme na povodně. Citliví lidé pracující v této oblasti založili konto a hned bylo plněno.*

RJ: Lidé prokazují soucit s nemocnými a trpícími stále, i v dnešních časech. Berou to za cosi, co není běžnou součástí života, ovšem děje se to při pohromách - jedná se významnou záležitost, zatímco forma obdarovávání by měla být každodenní. Uvádí se: boží desátek znamená, že desetinu svého příjmu charitativně rozdám.

MS: *Desátky již v církvi byly, a víme, jak to skončilo. Církev bohatla. Nepomohly by zde asignace? Daňový systém, jenž by motivoval dárce?*

RJ: Církev bohatla, ovšem když se podíváme, častokrát nezaslouženě. Se svými prostředky nenakládala odpovídajícím způsobem. Pokud se podíváme na kulturu a umění, v podstatě bohatí lidé shromažďovali kulturu a umění, nechali si stavět paláce, zahrady, malovat obrazy, případně sochy. Též pro ně hráli hudebníci. Chudý člověk neměl přístup k nejvyšší kultuře. Měl kulturu lidovou. Existovala jediná možnost, jak chudý, prostý člověk mohl zažít vysokou kulturu - a to byla středověká katedrála či později barokní kostel. Tam viděl vše. Mohl se radovat z architektonického umění, viděl tam malířské umění, viděl tam skvosty - monstrance, poslouchal tam hudbu. V podstatě podpora stavby katedrály, kostela byla otázka mecenášství ze strany církví. Šlo o podporu umění, které bylo tímto způsobem dostupné, přístupné i nejchudším a nejubožejším. Jiné možnosti chudí lidé neměli. Dnes máme galerie, což je prostor vysokého umění, do kterého má přístup každý člověk.

MS: *Hovořil jste o minulosti. Měl-li byste se vyjádřit k současnosti, co byste řekl? Zmínil jste, že vysoce bohatí lidé ve vyspělém světě podporují nerozvinuté společnosti. Bill Gates se angažuje v Africe, aby pomohl lidem s AIDS, George Soros podporoval postkomunistické země – Open Society Fund. Nesmíme opomenout přátelství s Karlem Popperem, jehož myšlenky se snažil materializovat – a úsilí za otevřenou společnost si vzal za své. Ve veřejném prostoru se nacházejí společnosti, jež podporují handicapované. Jen si vezměme Nadaci Charty 77, konto Bariéry, dále konto Paraple, Pomozte dětem, Nadace Olgy Havlové, Nadace Václava a Livie Klausových. Kde je problém? Není zde podpora intelektuálních záměrů. Jen si vezměme, jak obtížně získávají finanční prostředky české revue. Mnohá díky ignoranci lidí, neexistenci jejich příspěvků zanikají. Obtížně existují think – tanky jako Občanský institut. Sice je hezké, když pomůžete fyzicky handicapovanému člověku, nepřispívá však ignorance intelektuálních projektů „handicapovanosti“ společnosti jako celku?*

RJ: Stav jste přesně popsal. Lidé u nás vidí výsledky postižených lidí, význam podpory sportovních klubů, do určité malé míry i kultury, ovšem intelektuální aktivity? Ty stále nejsou, jelikož lidé k tomu nevidí důvod. Jedná se však o něco, co patří ke svobodné společnosti. V Americe je zvykem, že velice bohatí lidé staví nejen nová „křídla“ nemocnic, ale například financují nové budovy v univerzitních kampuších, nové laboratoře přírodních věd, knihovny, případně založí křeslo či katedru pojmenovanou po sobě, jež je na univerzitě a představuje plat pro konkrétního profesora, jež tam něco vyučuje. Vlastně se jedná o podporu akademické profese. Nyní ještě k revue. Každá intelektuální revue je ztrátová. Neexistují ziskové revue. Je možné číst populární „zábavné“ časopisy, avšak žádná intelektuální revue není zisková. Vždy musí být sponzorovaná. V západní společnosti se sponzorství nalezne, avšak u nás jsme se dostali do momentu, kdy sponzoring je intelektuální činností, kde je vnímán jako prestižní a potřebný.

MS: *Ano, milá slova, ovšem, jak „donutit“ bohaté lidi, aby podporovali intelektuální projekty? V Čechách můžete podat žádost v rámci grantového řízení. Možná se zde člověk stává „obětí“ byrokracie.*

RJ: Pokud se nepletu, v Grantové agentuře ČR jsou peníze daňových poplatníků. Je tam státní financování. Nejedná se o soukromé financování.

MS: *Proč lidé, kteří si neuvědomují rozměr, že nejen chlebem žive člověk.*

RJ: Nemám pro to vysvětlení. Zdá se mi, že zatím neexistují příklady, které by „táhly“. Příklady úspěšného bohatého člověka, který by sám dal příklad, že to považuje za žádoucí. Vždyt příkladů je málo. Napadá mě pražská pobočka ASPEN institutu, jež vydává časopis ASPEN revue.

MS: *Jedná se již pouze o čtvrtletník.*

RJ: V minulosti financoval ASPEN institute pan Zdeněk Bakala, paní Bakalová.

MS: *Pan Bakala má problémy s horníky a tam to asi nevypadá perspektivně, ...*

RJ: ... ale též nakažlivě, že by panu Bakalovi někdo jiný převzal štafetu a podporu intelektuálních revue. Též Karel Schwarzenberg vlastnil týdeník Respekt. Jednalo se o ztrátový projekt. Opakuji: každý názorový, intelektuální časopis je ztrátový. Když ne ztrátový, není ziskový. Ze strany Karla Schwarzenberga se jednalo o finanční podporu, doktorství.

MS: *Dobrá, mecenášství by snad mohlo být podporováno daňovým systémem, aby si podporovatelé mohli více prostředků odečíst z daňového základu.*

RJ: Jedná se o jednu z cest. Není ideální, poněvadž není „dobrovolná“. Ta by byla až po zaplacení daní – a to ze svého. Ale jako přechodové stádium a jakýsi prostředek, jenž je užitečný dvěma směry.

Jednak lidem fakticky sníží daně a zároveň je stimuluje podporovat - na základě vlastního rozhodnutí, vlastní svobody něco společensky užitečného. Soudím, že daňové asignace nejsou špatnou myšlenkou, ale dobrou. Existují příklady blízko nás. Na Slovensku lidé mohou část ze svých daní - 2 procenta určit jaké neziskové organizaci pošle peníze.

... Pohled do budoucna ...

MS: *Když se podíváte do budoucna, jaký stav mecenášství byste viděl jako žádoucí? Možná, aby vaše instituce byla díky mecenášům více vidět a nabízela vhodné impulsy ve veřejném prostoru. Občanský institut byl velkou společností. Měl i zaměstnance a dnes již nemá.*

RJ: Ano, přál bych si, aby mecenášství bylo ve společnosti nejrozšířenější - a to ve všech aspektech - ať kulturních, nebo charitativních, či vzdělávacích. Považoval bych to za jednu ze známek zdravé a živé společnosti, jež je zároveň svobodná, neboť darování není vynucováno, avšak zároveň je zdravá. Totiž samotní lidé, kteří mají prostředky, vnímají svou odpovědnost nějak zlepšit stav společnosti v oblasti, oboru, na kterém jim záleží, a proto to udělají nejefektivnějším způsobem. Vědí, že se nelze spoléhat na stát, ale udělají to sami rovnou.

MS: *Děkuji vám za slova - zkrátka necht' máme více těchto představitelů.*